

HAL
open science

Camille Simon

► **To cite this version:**

Camille Simon. . Kobe City University of Foreign Studies Journal of Research Institute, 2013, 51, pp.489-503. hal-03612022

HAL Id: hal-03612022

<https://hal.science/hal-03612022v1>

Submitted on 31 Jan 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Distributed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial 4.0 International License

ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ནང་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་སྟོན་པའི་བརྗོད་སྟངས་ཀྱི་བྱད་ཚོས་འགའ་ཤམ་དོན་རྒྱུད།

Camille SIMON

Université Paris 3 - LACITO

Summary

In its broadest sense, causation is defined as a situation involving two events in a relationship of cause and effect (Shibatani 1976: 1-2). Morpho-syntactically, causative constructions refer to valency derivation processes in which the semantic role of Causer is introduced in the argument frame of a verb, and realised as the subject or syntactic agent, thus, leading to a syntactic restructuring of the arguments. Thus, a causative derivation is a grammaticalised, productive means to express a causative situation. The semantic domain covered by causative derivations is notoriously wide, extending from direct/manipulative causation to indirect/directive causation. Authors such as Dixon (2000) have drawn attention to the fact that, within a single language, different causative forms might co-exist in a single language and express distinct semantic properties. The same author also lists the main semantic features cross-linguistically likely to be associated with different causative forms. Those features are resumed and reorganised by Shibatani & Pardeshi (2001) who propose to represent the causative domain as a continuum between direct and indirect causation, the middle of this continuum being divided into joint-action, assistive and supervision causations (from more direct to more indirect).

Four synchronically productive causative forms have been identified in Lhasa Tibetan, corresponding to different degrees of grammaticalisation and productivity, in addition to the (now fully lexicalised) s-prefixation form. The aim of my presentation is to classify those forms with regard to their semantic characteristics, and to show how the continuum space defined by Shibatani (2001) is shared out between those forms. Two of the productive forms are specialised in expressing respectively the two poles, whereas the two others cover the whole extent of the continuum. Those apparently similar forms can still be distinguished, if other functional criteria are taken into account.

དོན་རྒྱུད།

དབྱེད་རྩོམ་འདིའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ནང་གི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་སྟོན་པའི་ཚོགས་གི་དོན་དག་ཞིབ་མཐོ་སྟེ་རྟག་དབྱེད་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། དོན་དམ་དུ་འཛུལ་གྱི་སྐད་རིགས་དང་སྐད་རིགས་གཅིག་མོ་སའི་ནང་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོགས་སྐྱོ་ཚོགས་ཡོད་སྲིད་པ་ཡོངས་གྲགས་ཡིན་པ་དང་། དེའི་དོན་དག་མི་འདྲ་བ་ཡོད་སྲིད་པ་དེ་འདྲ་ཡོངས་གྲགས་རེད།

དེ་བས་Shibatani ནང་Pardeshi (2001) གིས་གསུང་གཏོང་བྱས་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་གི་མཚན་རིས་དོན་རྒྱུད་ལྷུས་ནས་ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཀྱི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་གིས་མཚན་རིས་དེ་དབྱེ་བ་འབྲེ་སྟངས་དོན་རྒྱུད་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།

རྩོམ་རིག་དེ་བཟོ་བཅོས་གནང་འགས་དང་ཆེད་ལས་ཀྱི་ཐ་ཉེད་བསྐྱུང་འགས་གནང་བས་གུས་པས་དམིགས་བསལ་གྱིས་རྟག་རྒྱུ་ཚོ་རང་ལགས་དང་རྟག་པད་མ་ལྷན་གྲུབ་གཉིས་སུ་བྱུགས་མེ་གནང་བྱ་ཡི་ཡོད། རྗེ་འཕུལ་དང་མི་གསལ་བ་ཚང་མ་ནི་གསལ་པས་བཟོས་པས་དགོངས་པ་བྱ་ཡི་ཡོད།

- 1. ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཀྱི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་བརྗོད་སྟངས།
 - 1.1. སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་མཚན་ཉིད།
 - 1.1.1. བསྟན་དོན། : རྒྱ་འབྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བྱ་བ་གཉིས།

སྤྱིར་བཏང་བྱས་ན། སྐུལ་འདེབས་ནི་དང་པོ་བསྟན་དོན་རིག་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཐ་སྟེན་ཅིག་ཡིན་པ་དང་། སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་སྐད་ཆ་འཕྲིན་གྱི་སྐད་ཅིག་གི་བྱུང་བ་ལྟེན་པ་བར་དུ། རྒྱ་འབྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མཚོན་བྱེད་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་རེད། རྒྱ་འབྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ནི་Shibatani (1976 : 1-2) ལ་སྟུན་ཏེ་གཤམ་གྱི་ཆ་རྒྱུན་གསུམ་གྱིས་མཚོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

༡༽ བྱ་བ་དེ་གཉིས་ལ་སྲུ་ཕྱི་འོ་མེ་ཡོད་པ་དང་།

༢༽ བྱ་བ་གཉིས་པ་འབྲུང་བར་བྱ་བ་དང་པོ་འཕྲུང་བ་དེས་པར་དགོས།

༣༽ དེ་བཞིན་བྱ་བ་དང་པོ་བྱུང་ཚར་རྗེས། སྤྱིར་བཏང་བྱ་བ་གཉིས་པ་དེ་འང་འབྲུང་བ་འཕྲུང་བ་པ་གཏན་འཁེལ་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་ཚིག་གྲུབ་ནང་ལ་ཚིག་གིས་གནས་སྟངས་ལྡོག་ཕྱོགས་ཀྱང་གསལ་བ་བཟོ་སྲིད་ཀྱི་རེད། དེ་ནི་སྐུལ་འདེབས་མེད་པའམ་ཡོད་པས་སྲུ་མ་རྒྱུ་གསལ་པའི་སྐུལ་འདེབས་རེད།

འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་སྐུལ་འདེབས་བརྗོད་སྟངས་སྤྲོ་ཚོགས་ཡོད་པ་དང་། སྐད་རིགས་གཅིག་དེ་ཉིད་ཀྱི་ནང་དུ་འང་སྐུལ་འདེབས་བརྗོད་སྟངས་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད་སྲིད། དེ་བཞིན་དུ་ལྷ་སའི་ལ་སྐད་ནང་དུ་དོན་དག་དེའི་བརྗོད་སྟེང་དུ་ཚིག་སྤྲད་པ། བརྒྱུད་པའི་བརྗོད་པ། བྱ་ཚིག་པལ་བ་སོགས་བཀོལ་ན་ཚིག་གཤམ་གྱི་དཔེ་བརྗོད་(1)ནས་(4)བར་ལྷ་སའི་ལ་སྐད་ཀྱི་སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་སྟོན་པའི་ཚིག་གྲུབ་མི་འདྲ་བ་བཞི་བཞག་ཡོད།

(1) ཚིག་འབྲུབ་གཉིས་བར་གྱི་ཚིག་འབྲུབ།

a. སྐུལ་འདེབས་མིན་པ།

སྐྱོལ་དཀར་གྱིས་ བཀྲ་ཤིས་ལ་ བྱ་རིལ་ སྤྱད་སོང།
 Drölkar-ERG Tashi-DAT sweet.ABS give-PAST3
 'Drölkar gave the sweet to Tashi.'

b. སྐུལ་འདེབས།

མ་མ་ལགས་ཀྱིས་ གཤམ་གཤམ་ བཏང་ཅོང་ སྐྱོལ་དཀར་གྱིས་ བཀྲ་ཤིས་ལ་ བྱ་རིལ་ སྤྱད་སོང།
 mother-H-ERG scolding LIGHTV-CONN Drölkar-ERG Tashi-DAT sweet.ABS give-PAST3
 'Since her mother scolded her, Drölkar gave the sweet to Tashi.'

(2) བརྒྱུད་པའི་བརྗོད་པ།

a. སྐུལ་འདེབས་མིན་པ།

ཚོ་རིང་གིས་ སྐྱོལ་དཀར་ལ་ གསར་འགྲུར་ འདི་ ལབ་པ་རེད།
 Tsering-ERG Drölkar-DAT new DEM.ABS tell-PAST3
 'Tsering told this new to Drölkar.'

b. སྐུལ་འདེབས།

ངས་ ཚོ་རིང་ལ་ སྐྱོལ་དཀར་ལ་ གསར་འགྲུར་ འདི་ ལབ་ལག་ སློབ་གསོ་ བརྒྱབ་པ་ཡིན།
 1SG-ERG Tsering-DAT Drölkar-DAT news DEM.ABS tell-NLZ education LIGHTV-PAST1
 'I asked Tsering to tell this new to Drölkar.'

(3) སྤྱོད་ཏེ་བའི་བྱེད་འབྲེལ་བྱེད་མེད་ཀྱི་བྱ་ཚིག་

a. སྐུལ་འདེབས་མིན་པ།

སྤྱ་བྱ་ འདི་ ཉལ་པ་རེད།
 child DEM.ABS go.to.bed-PAST2
 'This child went to bed.'

b. སྐུལ་འདེབས།

ཚེ་རིང་_གིས་ སུ་གུ་ འདི་ བསྐྱེལ་_པ་རེད།
 Tsering-ERG child DEM.ABS go.to.bed.CAUS-PAST2
 ‘Tsering put this child to bed.’

(4) བྱ་ཚོགས་པལ་བ།

a. སྐྱུལ་འདེབས་མིན་པ།

སུ་གུ་ འདི་ སློབ་གྲོ_འི་ རན་_ལ་ ཕྱིན་པ་རེད།
 child DEM.ABS school-GEN inside-DAT go-PAST2
 ‘This child went inside the school.’

b. སྐྱུལ་འདེབས།

ར_ས་ སུ་གུ་ འདི་ སློབ་གྲོ_ར་ འགོ_བཅུག_པ་ཡིན།
 1SG-ERG child DEM.ABS school-DAT go-CAUS-PAST1
 ‘I made this child go to school.’

1.1.2. ཚིག་གྲུབ་སྒྲིབ་ཚུལ་ : བྱ་བར་སྐྱུལ་པ་པོ་བཅུག་ནས་བྱ་ཚོགས་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་མང་རུག་ཏུ་རྒྱུ་འབྲས་ཤེས།

ཚིག་གྲུབ་སྒྲིབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་གི་མཚན་ཉིད་ནི་དེའི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་ཚུལ་དམིགས་བསལ་ཡིན་ཏེ། སྐྱུལ་བྱ་ཚོགས་གིས་བསྐྱེད་པའི་བྱ་བར་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པའི་མི་སྣ་དང་དངོས་པོ་རྣམས་ཚིག་གྲུབ་ལ་མིང་ཚིག་གིས་མཚོན་པ་དང་། མིང་ཚིག་དེ་རྣམས་ཚིག་གྲུབ་ཀྱི་དོན་དག་ལ་བལྟས་ནས་ཡོད་མེད་དང་དེ་རྣམས་ལ་རྣམ་དབྱེ་གང་སྒྲིབ་དགོས་པ་དེ་གཞིའི་བྱ་ཚོགས་ཚིག་ལ་རག་ལས་པས། མིང་ཚིག་དེ་ཚོ་བྱ་ཚོགས་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་ཟེར།

དེབས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་གི་ཉུས་པ་ནི། ཚིག་གྲུབ་གཅིག་དེ་ཉིད་ཀྱི་ནང་དུ་དུང་སྐྱུལ་པ་པོ་ཟེར་བའི་བྱ་ཚོགས་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་གསལ་པ་ཞིག་སློན་སྟེ་སྐྱུལ་བྱུབ་པའི་ཁྱད་ཚེས་ཤིག་ཡོད་ཅེད། དཔེར་ན། གངས་བབས་དང་ཁོ་རང་གིས་གངས་བབས་བཅུག་པ་ལྟ་བུར་མཚོན་ན། སྤྱི་མར་བྱ་ཚོགས་བབས་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་གངས་མ་གཏོགས་མེད་པ་དང་། ཕྱི་མར་མིང་ཚིག་གངས་མ་ཟེར་གངས་བབས་བཅུག་མཁུ་ཀྱང་ཡོད་པ་དེ་བྱ་ཚོགས་ཉུས་པས་སྟོན་སྟབས་ཀྱི་ཡོད།

དེལྟར་ཡིན་པས་ཚིག་གྲུབ་སྒྲིབ་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་གི་མཚན་ཉིད་ལ་བརྟེན་ན། དཔེར་བཅོལ་(1)ནས་(4)བར་གྱི་ནང་ནས་(3)དང་(4)མ་གཏོགས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་ལ་ཕྱིས་ཀྱི་མ་རེད། དོན་དམ་དུ་གོང་གསལ་དཔེར་བཅོལ་(1)དང་(2)པའི་ནང་ལ་སྐྱུལ་པ་པོ་དེ་ཚིག་གྲུབ་གཅིག་དེ་ཉིད་ཀྱི་ནང་ལ་ཤུགས་བསྐྱེད་ནས་བཅོལ་མེད་པར། འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཚིག་གྲུབ་ཁག་ཁག་གཉིས་ནང་བཅོལ་ཡོད་པ་རེད། དེའི་ལྷོག་ཕྱོགས་སུ་དཔེར་བཅོལ་(3)དང་(4)པའི་ནང་ལ་ཚིག་གྲུབ་གཅིག་ལས་མེད་པ་དང་། རྒྱུ་ཚུལ་དེ་གཉིས་ཀྱིས་ཚིག་གྲུབ་ནང་ལ་སྐྱུལ་པ་པོ་ཐང་ཀར་འཇུག་གི་རེད། དེབས་རྒྱུ་ཚུལ་དེ་གཉིས་དོན་དག་དང་བཅོལ་སྐྱུལ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་ལ་བརྟེན་ཞུ་རེད།

ཚིག་གྲུབ་གཅིག་གི་ནང་ལ་བྱ་ཚོགས་གཉིས་ཡོད་ནའང་ཚིག་གྲུབ་གཅིག་ལས་མེད་པ་དེར། རྟེན་བཟང་རིག་པས་ཁྱེལ་སྟེལ་སྟེ་ཚོགས་ཡོད་པ་དེ། དཔེར་ན་བྱ་ཚོགས་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་ཚོ་དུས་གཅིག་ལ་བྱ་ཚོགས་དེ་གཉིས་ལ་བརྟེན་པས་སྐྱུལ་པ་པོ་དེས་པར་བྱ་ཚོགས་གཅིག་གི་མིང་སྟོན་དུ་སྐྱུལ་དགོས་པ་རེད་དེ། ཚིག་གྲུབ་དཔེ་བཅོལ་(5)ལྟར་བཤད་ན་ཚིག་ནའང་། (6)ལྟར་བཤད་མི་འགྲིག།

1 ཚིག་གྲུབ་སྒྲིབ་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་མཚན་ཉིད་སྟོན་ Comrie (1981: 162) དང་ Palmer “like the passive, the causative can be seen [...] as a device that changes the grammatical status of the arguments in the predication. Unlike the passive, however, it does not promote a term, but adds a new argument that represents the notional causer which can be considered as having the (new) grammatical role of Causer, pacing it in Subjetc position, while demoting the original Subject to oblique or peripheral status.” (1994: 214)མོགས་ལ་གཟིགས།

(5) ཚེ་རིང་_ལ་ སློབ་དཀར་_ལ་ གསར་འགྲུར་ འདི་ ལབ་_ཡག་
 Tsering-DAT Drölkar-DAT news DEM.ABS tell-NLZ
 ར་ས་ སློབ་གསོ་ བརྒྱབ་_པ་ཡིན།
 1SG-ERG education LIGHTV-PAST1
 'I [and nobody else] told Tsering to tell this new to Drölkar.'

(6) * ལུ་གུ་ འདི་ སློབ་ཁྱ-ར་ འགོ་ ར་ས་ བརྒྱག་_པ་ཡིན།
 * child DEM.ABS school-DAT go 1SG-ERG CAUS-PAST1

ཚོག་གྲུབ་སློབ་ཚུལ་གྱི་ཚོད་ལྷོ་དེས་དཔེ་བཞུགས་(6)པའི་ནང་དུ་སྐུལ་པ་པོའི་བརྟེན་ས་ནི་བྱ་ཚོག་ « བརྒྱག་པ་ » ལོ་ན་མིན་ལ། དུས་གཅིག་ལ་
 བྱ་ཚོག་གཞི་ལོ་ « འགོ་བ་ » དང་བྱ་ཚོག་ཕལ་བ་ « བརྒྱག་པ་ » ལ་བརྟེན་པའི་ཁུངས་སྐྱེལ་རེད། དེའི་ཕྱོག་ཕྱོགས་སུ་དཔེ་བཞུགས་པའི་ནང་སྐུལ་པ་
 པོ་བྱ་ཚོག་གཞི་ལོ་ « ལབ་པ་ » དང་སྐུལ་པ་མཚོན་པའི་བྱ་ཚོག་ « སློབ་གསོ་བརྒྱབ་པ་ » བར་ལ་འཛོག་ཚོག་པ་དེས་སྐུལ་པ་པོའི་བརྟེན་ས་འི་བྱ་ཚོག་
 « སློབ་གསོ་བརྒྱབ་པ་ » ཡིན་པ་གསལ་པོར་བཟོ་ཡི་ཡོད་པ་རེད།

དུང་དཀོག་གྲུབ་གཅིག་ལས་མེད་ན་བྱ་ཚོག་དེ་གཉིས་བར་མང་མཐའ་ « ཅུ་ » འམ་ « སར་ » སོགས་མིང་མཐའ་དང་རྣམ་དབྱེ་མ་གཏོགས་
 སློབ་མི་སྲིད། སྐད་བརྗེ་རིག་པས་ཁུངས་སྐྱེལ་གཞན་པ་འགའ་ཤས་ཡོད་ཀྱང་།²ཚོམ་ཡིག་གི་བཞུགས་པའི་གཞི་གཞི་སྐུལ་པའི་བས་ཀྱི་ནང་དོན་ཡིན་སྐབས་དེ
 ལས་ལྷག་པའི་ཞིབ་པའི་འགྲེལ་བཤད་བརྒྱག་ཏུ་མིན།

1.2. ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཀྱི་སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་བཞུགས་ཚུལ་ལྟར།

སློབ་དུ་གསལ་བཤད་བྱས་པའི་མཚན་ཉིད་ལག་དེ་གཉིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ན། ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ལ་ཚོན་སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་བཞུགས་
 ཚུལ་བཞི་འམ་ལྟ་ཡོད་པ་རེད།

གོང་གསལ་དཔེ་བཞུགས་(3)a. དང་ b. བར་དུ་དོན་དག་གི་ཁུངས་པའི་བྱེད་འབྲེལ་ཡིན་དང་མིན་གྱི་བྱ་ཚོག་ཡིན་པ་མ་ཟད། བྱ་ཚོག་གི་དག་
 ཆའི་ཁུངས་པ་ཡང་ཡོད་པ་རེད། དེ་བས་སྐུལ་འདེབས་བཞུགས་ཡིན་མིན་གྱི་གནད་འགག་ཅིག་ནི་ཚོག་གྲུབ་སློབ་ཚུལ་ཡིན་ཏེ་དག་ཆའི་ཁུངས་པ་འདི་
 ཡིན་པར་བཅིངས་ན་ཚོག་ཅིང་། དེ་ནི་སྐད་དོན་ཉེ་བའི་བྱེད་འབྲེལ་བྱེད་མེད་ཀྱི་བྱ་ཚོག་སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་དག་བཞུགས་ཚུལ་དང་པོ་རེད། ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ནང་དུ་དེ
 སྐད་ཀྱི་བྱེད་འབྲེལ་ཡིན་པའི་བྱ་ཚོག་ཉི་ཤུ་ལྷག་ཅམ་མ་གཏོགས་མེད་པ་དང་སྐུལ་འདེབས་བཞུགས་འདི་བེད་སློབ་བྱས་ནས་བྱ་ཚོག་གསར་པ་བཟོ་མ་
 ཐུབ་པས་དེ་དཔེ་བཞུགས་ཀྱི་ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ནང་དུ་ཐོན་སྐྱེད་ཡོད་པ་མ་རེད།

གོང་གི་དཔེ་བཞུགས་(4)པའི་ནང་དུ་བྱ་ཚོག་ཕལ་བ་ « བརྒྱག་པ་ » གིས་དོན་དག་གི་ཕྱོགས་ནས་སྐུལ་འདེབས་མཚོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དུང་
 ཚོག་གྲུབ་སློབ་ཚུལ་གྱི་ཕྱོགས་ནས་སྐུལ་པ་པོ་སློབ་སྡེལ་བརྒྱག་ཏུ་འཇུག་པ་ཡོད་པ་བསྟན་ཚར་པ་རེད། དེ་བས་བྱ་ཚོག་ཕལ་བ་དེ་སྐུལ་འདེབས་སློབ་པའི་
 ཚོག་གཉིས་པ་དེ་རེད།

དེ་བཞིན་གཤམ་གྱི་དཔེ་བཞུགས་(7)b. ནང་གི་བྱ་ཚོག་ཕལ་བ་ « བཏང་བ་ » ནི་མཚན་ཉིད་དེ་གཉིས་ལ་མཐུན་པས་སྐུལ་འདེབས་སློབ་པའི་
 ཚོག་གསུམ་པ་དེ་རེད།

(7)a. ཚེ་རིང་_གིས་ ཆལ་ ཉམ་_སོང་།

² དེའི་སྐོར་Creissels (2006: 279-291)ལ་གཞིགས།

Tsering-ERG vegetable-ABS buy-PAST3
 ‘Tsering bought vegetables.’

- b. ཇམ་མ་ལགས་ གྲིས་ ཚེ་རིང་ ཚལ་ ཉེ་ག་ར་ བཏང་ རོང་།
 mother-H-ERG Tsering.ABS vegetable.ABS buy-NLZ-DEST³ CAUS-PAST3
 ‘Mother made Tsering buy vegetables.’

སྐུལ་འདེབས་བརྗོད་པའི་ཚིག་བཞེ་པ་ནི་དཔེར་བརྗོད་(8)པའི་ནང་དུ་བྱ་ཚིག་པལ་བ་ « བཟོ་བ་ » དེ་རེད།

- (8)a. ར་ མཚན་ནག་གུང་ ལ་ ཞེད་ གྲིས།
 1SG.ABS obscurity-DAT fear-PRES2
 ‘I fear the obscurity.’

- b. ཇམ་ཞང་ ལགས་ གྲིས་ [གཞོན་ཟེ་འི་ སྐྱུང་ བཤད་-ནས་]
 maternal.uncle-H-ERG daemon-GEN story.ABS tell-CONN
 ར་ མཚན་ནག་གུང་ ལ་ ཞེད་ ཡག་ བཟོས་ བཞཞག
 1SG.ABS obscurity-DAT fear-NLZ CAUS-PARF
 ‘[My] uncle made me fear the obscurity by telling daemon stories.’

མཚུགས་ལྟ་སྐུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚིག་ལྷ་པ་ནི་གཤམ་གྱི་དཔེར་བརྗོད་(9)པའི་ནང་གི་ཚིག་གྲོགས་ « རོགས་ » དང་བྱ་ཚིག་པལ་བ་ « བྱས་པ་ »
 སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

- (9)a. ཚེ་རིང་ གིས་ ཡི་གེ་ གྲིས་ པ་རེད།
 Tsering-ERG letter.ABS write-PAST2
 ‘Tsering wrote a letter.’

- b. ར་ས་ ཚེ་རིང་ ལ་ ཡི་གེ་ གྲིས་ རོགས་ བྱས་ པ་ཡིན།
 1SG-ERG Tsering-DAT letter.ABS write-CAUS LIGHTV-PASS1
 ‘I made Tsering write a letter.’

བརྗོད་སྐངས་དེ་ཐོག་མར་ཞིབ་འཇུག་འདི་བྱེད་ཚུའི་ཕྱོགས་བསྐྱེད་བྱས་པའི་བརྗོད་སྐངས་ནང་ནས་དོན་པ་དང་སྐུལ་འདེབས་གི་མཚན་ཉིད་ལ་
 མཐུན་མདོག་ལ་པོ་ཡིན་པས་སྐུལ་འདེབས་གི་བརྗོད་སྐངས་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་བརྗོད་སྐངས་གཞན་པར་བསྐྱེད་ན་ནང་དོན་གྱི་ཁྱད་ཚོས་ཡོད་པ་
 བསྟན་ཚུ་ཡིན། དུང་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་འགོ་སྐད་སྐངས་ལ་བརྟེན་ན་སྐུལ་འདེབས་ལས་བྱ་ཚིག་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་མང་ཅུ་གཏང་ཚུའི་ཐབས་
 །ཤེས་རིགས་གཞན་པར་བརྟེན་ནས་བརྟེན་དུས་ན་བརྗོད་སྐངས་དེའི་དོན་དག་གི་ཁྱད་ཚོས་དང་འགོ་སྐད་སྐངས་དེའི་ལས་གསལ་པོར་བཟོ་བྱས་གྱི་ཡོད་པ་
 རེད། གང་ལྟར་ཐོག་མར་སྐུལ་འདེབས་བརྗོད་སྐངས་གཞན་པའི་དོན་དག་དང་བསྐྱེད་ནས་ཁྱད་ཚོས་དེ་དག་གང་ཡིན་པ་མཛོལ་སྐངས་ལ་བཟོ་བྱ་ཡིན།

གོང་དུ་དོ་སྟོན་བྱས་པའི་སྐུལ་འདེབས་བརྗོད་ཚུའི་ལྷ་པའི་ནང་ནས་དང་པོ་འམ་པན་ཚུན་སྐྱ་དོན་ཉེ་བའི་བྱེད་འབྲེལ་བྱེད་མེད་ཀྱི་བྱ་ཚིག་ནི། དེང་སང་
 གི་ལྷ་པའི་ལ་སྐད་ནང་ལ་ལ་ཤས་མ་གཏོགས་མེད་ཅེད་གཙོ་བོ་སྐུལ་འདེབས་གི་བརྗོད་ཚུའི་གཞན་པའི་སྐོར་ལྟ་ཚུ་ཡིན།

2. སྐུལ་འདེབས་གི་ནང་དོན་གྱི་མཚན་རིམ།
 2.1. Shibatani དང་ Pardeshi གི་སྐུལ་འདེབས་ནང་དོན་གྱི་མཚན་རིམ།

2001ལོར་ Shibatani གིས་བསྐྱོགས་གནང་བའི་དེབ་ནང་དུ་ Shibatani དང་ Pardeshi གིས་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་ནང་
 གི་སྐུལ་འདེབས་གི་དོན་དག་སྐོར་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་གསུངས་ཡོད། 4 ། འོང་གཉིས་གྱི་དགོངས་ཚུལ་ལྟར་ན། འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་ནང་ལ་

³ རྣམ་དབྱེ་དེའི་མིང་ནི་Tournadre (2010)གི་དཔེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཅུ་སྐྱེས་པའི་destinativeབཏགས་གི་ཡོད།

ཚོག་གྲུབ་སྐྱོར་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་དོན་དག་སྐྱོད་ལོང་སྲིད་པ་དང་། དེ་ཡང་སྐྱུར་བཏང་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་ལག་མཚོན་རྟགས་ཀྱི་རིམ་པའི་ཐོག་ནས་མཚོན་པ་བྱེད་བྱེད་ཀྱི་རེད། ནང་དོན་གྱི་མཚོན་རིམ་དེས་སྐྱུལ་པ་པོ་ལས་ལས་ཀྱི་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་དང་སྐྱུལ་སའམ་ལས་ཀྱི་བྱེད་མཁན་གྱིས་བྱ་བར་ཞུགས་ཚད་སྟོན་གྱི་ཡོད་རེད། དེ་ཡིན་ཅོང་སྐད་རིགས་གཅིག་གི་ནང་ལ་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གཅིག་ལས་མང་བ་ཡོད་ན། ཚོག་དེ་ཚོའི་ནང་དོན་ཅི་གཅིག་པ་མིན་པ་དང་། མཚོན་རིམ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱེ་བ་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་རེད། ད་དུང་སྐད་རིགས་རེ་རེར་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གི་མང་ཉུང་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད་པ་མ་ཟེད། སྐད་རིགས་སོ་སོའི་ཁྱད་ཚེས་དང་བསྟུན་ནས་མཚོན་རིམ་དབྱེ་བ་འབྱེད་སྐྱེད་སའི་འདྲ་བ་ཡོད་རེད།

དེབས་གྲུས་པས་ཐོག་མར་ Shibatani དང་ Pardeshi གི་དགོངས་ཚུལ་ལྟར། སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་ནང་དོན་གྱི་མཚོན་རིམ་འགོ་སྐྱོང་སའི་དོན་དུ་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། དེ་ནས་མཚོན་རིམ་དེར་བརྟེན་ནས་ལྟ་སའི་ལ་སྐད་ནང་སྐྱུལ་འདེབས་བརྗོད་སྐྱེད་སའི་ལྟ་སའི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་ནང་དོན་གསལ་བཤད་བརྒྱུ་རྒྱ་ཡིན།

2.1.1. མཚོན་རིམ་གྱི་སྐྱེ་གཉིས། : ཐད་ཀར་དང་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས།

དང་པོ་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གི་ནང་དོན་མཚོན་རིམ་གྱི་སྐྱེ་གཉིས་དོན་དུ་ཞུ་གྱི་ཡིན། བརྗོད་ཀྱི་གནད་འགག་གསལ་པོ་བཟོ་ཆེད་དུ་སྐྱེ་གཉིས་ཞེས་དབྱེ་བ་བྱེད་ཡོད་ཀྱང་། ལག་ལེན་དངོས་ནང་དེ་འདྲའི་ཁྱད་པར་གསལ་པོ་ཡོད་མེད་གཏན་འཁེལ་མེད་པ་དང་སྐད་རིགས་སོ་སོའི་ཁྱད་ཚེས་ལ་རག་ལས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

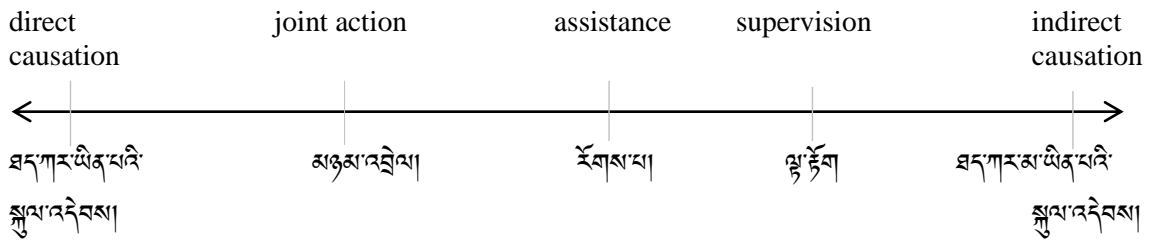
- མཚོན་རིམ་གྱི་སྐྱེ་གཉིས་ལ་ཐད་ཀར་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་ཡོད་པ་རེད་དེ། ཚོག་དེ་ལྟར་བཤད་སྐྱོད་བཏང་ན་བྱ་བར་སྐྱུལ་དུས། སྐྱུལ་པ་པོས་ཐད་ཀར་དང་དངོས་སུ་སྐྱུལ་པའི་བྱ་བར་ཞུགས་སྐབས། སྐྱུལ་པ་པོ་དང་བྱ་ཚོག་གཅིག་གི་སྐྱུལ་པའི་གང་ཟག་དེ་གཉིས་བར་ལ་སྐྱུར་བཏང་དུས་ཡུན་དང་ས་ཆའི་བར་ཁྱད་མེད་པ་དང་། བྱ་བ་སྐྱབ་དུས་བྱ་བ་སྐྱབ་མ་སྐྱབ་ཀྱི་དབང་ཆ་ཅི་གཏོ་བོར་སྐྱུལ་པ་པོ་ལ་ཡོད་པ་རེད།
- མཚོན་རིམ་གྱི་སྐྱེ་གཉིས་ལ་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་ཡོད་པ་རེད། ཚོག་དེ་དག་གིས་སྐྱུལ་པ་པོ་དང་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག་དེ་གཉིས་བར་དུ་དུས་ཚོད་དང་ས་ཆའི་བར་ཁྱད་ཡོད་པ་དང་། བྱ་བ་སྐྱབ་མ་སྐྱབ་ཀྱི་དབང་ཆ་ཅི་གཏོ་བོར་སྐྱུལ་པའི་གང་ཟག་ལ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

2.1.2. སྐྱེ་གཉིས་བར་དུ། : སྐྱུལ་པ་པོ་གྱིས་བྱ་བར་འཇུག་སྐྱེད་སའི་ཚད་གཞིའི་ཁྱད་པར།

Shibatani དང་ Pardeshi གིས་བསྟན་པ་ལྟར། ཐད་ཀར་དང་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་མཚོན་པའི་མཚོན་རིམ་ལ་ད་དུང་དབྱེ་བ་འབྱེད་སྲིད་དེ། སྐྱུལ་པ་པོས་བྱ་བར་འཇུག་ཚུལ་དང་བསྟུན་ནས་དབྱེ་བ་གསུམ་འབྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

- དང་པོ་ནི་ལྟ་རྟོག་ཟེར་བ་དེ་ཡིན། དེ་ནི་ཐད་ཀར་མིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་དང་འདྲ་པོ་ཡོད་དེ། སྐྱུལ་པ་པོས་ཐད་ཀར་སྐྱབ་པའི་བྱ་བར་མ་ཞུགས་ཀྱང་། བྱ་བ་སྐྱབ་དུས་སྐྱུལ་པ་པོ་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག་དང་མཉམ་དུ་ལྟ་རྟོག་བྱེད་བཞིན་སྐྱོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། མདོར་སྐྱུལ་སྐྱེད་སའི་ཐད་ཀར་མིན་ནའང་བྱ་བ་སྐྱབ་པ་དང་བྱ་བ་སྐྱབ་པའི་བར་ལ་དུས་དང་གནས་དང་བྱེད་སྐྱེད་སའི་ཐོག་ནས་ཐད་ཀར་རེད།
- གཉིས་པ་ནི། དེ་ལས་ཏྲོག་ཅོམ་ཐད་ཀར་ཡིན་པ་རིགས་པ་ཟེར་བ་དེ་རེད། དེར་སྐྱུལ་པ་པོས་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག་ལ་རིགས་པ་བྱས་ནས་བསྐྱུལ་པའི་བྱ་བའི་ནང་དུ་དངོས་སུ་ཞུགས་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། བྱ་བ་སྐྱབ་མ་སྐྱབ་ཀྱི་དབང་ཆ་ཅི་གཏོ་བོར་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག་ལ་ཡོད་པ་རེད།
- གསུམ་པ་ནི། སྐྱུལ་འདེབས་ཐད་ཀར་དང་ཉ་ལམ་འདྲ་པོ་ཡིན་པ་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་བྱ་བ་ཟེར་བ་དེ་རེད། ཐ་སྐྱོད་རང་ནས་གོ་བྱེད་པ་ལྟར་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་བྱ་བ་ཟེར་བའི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གིས། སྐྱུལ་པ་པོས་ཀྱང་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག་དང་མཉམ་དུ་དུས་གཅིག་ལ་བྱ་བ་གཅིག་པ་སྐྱབ་པའི་གནས་ཚུལ་ཅིག་མཚོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

⁴ Shibatani, M. & Pardeshi, P. (2001: 85-126)

2.2. ལྷ་སའི་ལ་སྐད་ནང་གི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་ཚིག་གྱིས་མཚོན་ཟེ་མ་དབྱེ་བ་འབྲེལ་སྟངས།

གོང་དུ་བཤད་པ་ལྷ་སའི་ལ་སྐད་ནང་དུ་སྐྱུལ་འདེབས་མཚོན་པའི་ཚིག་ལྡེ་ཡོད་པ་དང་། Shibatani དང་ Pardeshi གིས་གསལ་བཟོས་པའི་ནང་བཞུགས་ཚིག་དེ་ཚོས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་གི་མཚོན་ཟེ་མ་དབྱེ་བ་སྟངས་ལྷོད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལེད།

དེའི་ཚེད་དུ་Shibatani དང་ Pardeshi གི་མཚོན་ཟེ་མ་དབྱེ་བ་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལེ་ལེ་གཞིར་བཟུང་ལྷ་སའི་ལ་སྐད་ཀྱི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚིག་ལྡེ་ལ་བརྟུག་དབྱེད་དང་སྟེ་ཚིན་དབྱེད་འབྲེལ་བྱས་ཐོག་

དེའི་ཕྱིར་མཚོན་ཟེ་མ་དབྱེ་བ་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལེ་ལེ་གཞིར་བཟུང་ནས་སྐད་ཆའི་གནས་སྟངས་སྟོན་པའི་བཞུགས་པའི་ནས། ལྷ་སའི་ལ་སྐད་པ་སྐད་རང་སྐད་དུ་བཤད་མཁུ་གྱི་མི་གཅིག་ལ་སྐད་ཆའི་གནས་སྟངས་ཚོ་སྐྱུལ་འདེབས་མཚོན་པའི་བཟོས་སྟངས་ལེ་ལེ་བཞུགས་པའི་མཚོན་པའི་མཚུངས་ལེ་ལེ་གཞིར་བཟུང་བ་ཡིན།

གནས་སྟངས་ལ་མཐུན་པོ་དང་ཆར་ལྡན་གྱི་སྐད་ཆ་བཤད་སྟངས་ཡིན་ན་ཨང་གྲངས་ལྡེ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་སྐད་ཆ་བཤད་སྟངས་ཚོན་ནས་མ་འགྲིགས་ན་ཀློང་ཀོར་གྱིས་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན་འདིར་བཀོད་པའི་ཨང་གྲངས་གཅིག་གཉིས། གསུམ། བཞིན་ནི་དེ་གཉིས་བར་གྱི་མཐུན་པོས་མཚོན་བྱེད་པའི་ལེད།

དང་པོར་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚིག་ཅིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དུས། བྱ་བ་དང་དེ་བསྐྱབས་པར་སྐྱུལ་བ་ལེ་ལེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ས་ཆ་དང་དུས་ཚོད་ལེ་ལེ་སྤྲོད་ན། ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་མཚོན་སྟངས་ལེ་ལེ་མཚོན་པའི་མཚུངས་ལེ་ལེ་ཡིན།

དཔེར་བཟོས་(10)པའི་ནང་། བྱ་བ་སྐྱུལ་སའི་གང་ཟེགས་གིས་བྱ་བ་སྐྱབ་དུས། སྐྱུལ་པ་པོ་གང་ཟེགས་དེ་བྱ་བ་བསྐྱབ་སའི་ས་ཆར་མེད་པ་གསལ་པོ་བཞོ་གི་ཡོད་ལེད།

- (10) Context: ཕྱི་ལོགས་_ནས་.....
- གནས་སྟངས། outside-ABL
'from outside...'
- a. 0 ཚོ་རིང་_གིས་ བྱ་གུ འདི་ མོ་མོ་_འི་ ལང་བ་_ར་ བསྐྱུལ་པ་ལེད།
Tsering-ERG child DEM.ABS REFL-GEN room-DAT go.to.bed.CAUS-PAST2
 - b. 4 ཚོ་རིང་_གིས་ བྱ་གུ འདི་ མོ་མོ་_འི་ ལང་བ་_ར་ ཉལ་_རུ་བཟུག་_པ་ལེད།
Tsering-ERG child DEM.ABS REFL-GEN room-DAT go.to.bed-DEST-CAUS-PAST2
'... Tsering made the child sleep in his room.'
 - c. 5 ཚོ་རིང་_གིས་ བྱ་གུ འདི་ མོ་མོ་_འི་ ལང་བ་_ར་ ཉལ་_གར་ བཏང་_པ་ལེད།
Tsering-ERG child DEM.ABS REFL-GEN room-DAT go.to.bed-NMZ-DEST CAUS-PAST2
'... Tsering sent this child to sleep in his room.'
 - d. 5 ཚོ་རིང་_གིས་ བྱ་གུ འདི་ མོ་མོ་_འི་ ལང་བ་_ར་ ཉལ་_ཡག་བཞོས་_པ་ལེད།
Tsering-ERG child DEM.ABS REFL-GEN room-DAT go.to.bed-CAUS-PAST2
'... Tsering made the child sleep in his room.'
 - e. 0 ཚོ་རིང་_གིས་ བྱ་གུ འདི་ མོ་མོ་_འི་ ལང་བ་_ར་ ཉལ་_རོགས་ བྱས་_པ་ལེད།

b. 0 ཚོ་རིང་ ལས་ཀ་ བྱིད་ག་ར་ བཏང་པ་ཡིན།
 Tsering.ABS work.ABS LIGHTV-NLZ-DEST CAUS-PAST1
 ‘I made Tsering work.’

c. 4 ཚོ་རིང་ ལས་ཀ་ བྱིད་ཡག་ བཟོས་པ་ཡིན།
 Tsering.ABS work.ABS LIGHTV-NLZ CAUS-PAST1
 ‘I made Tsering work.’

d. 5 ཚོ་རིང་ ལས་ཀ་ བྱིད་རོགས་ བྱས་པ་ཡིན།
 Tsering.ABS work.ABS LIGHTV-CAUS LIGHTV-PAST1
 ‘I made Tsering work.’

Context : ལས་ཀ་ ཚོ་རིང་ མཉམ་དུ་ བྱས་པ་ཡིན།

གནས་སྟངས། : 1SG-ERG work.ABS Tsering with LIGHTV-PAST1
 ‘... I worked together with Tsering.’

བྱ་ཚིག་ཕལ་བ་ « བཏང་བ་ » ཟེར་བ་དེས་རོགས་པའི་སྐུལ་འདེབས་བཟོད་མ་ཐུབ་ནའང་། གཤམ་གྱི་དཔེ་བཟོད་(13)པས་བསྟན་པ་ལྟར་
 ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐུལ་འདེབས་དང་འདྲ་བའི་ལྟ་རྟོག་གི་སྐུལ་འདེབས་བཟོད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

དེས་གཏོགས་ཨང་གྲངས་ཀྱིས་མཚོན་པ་ལྟར་སྐུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚིག་གཞན་པ་ཚང་མས་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐུལ་འདེབས་མཚོན་ཐུབ་ཀྱི་རེད།

(13) ཨ་མ་_ལགས་_ཀྱིས་ ཚོ་རིང་ ཚལ་ ཉོ་ག་ར་ བཏང་སོང།
 mother-H-ERG Tsering-ABS vegetable-ABS buy-NLZ-DEST CAUS-PAST3
 ‘Mother made Tsering buy vegetables.’

Context 1: 0 ཨ་མ་_ལགས་_ཀྱིས་ ཚལ་ ཚོ་རིང་ མཉམ་དུ་ ཉོས་སོང།

གནས་སྟངས་ ༡: mother-H-ERG vegetable.ABS Tsering together buy-PAST3
intended : ‘Mother bought vegetables with Tsering.’

Context 2: 5 ཚོ་རིང་ ཚལ་ ཉོ་དུས་ ཨ་མ་_ལགས་ འདུག

གནས་སྟངས་ ༢: Tsering.ABS vegetable.ABS buy-CONN mother-H.ABS exist
 ‘[His] mother was [there] when Tsering bought vegetables.’

དཔེ་བཟོད་(13)པའི་ནང་དུ། གོང་གི་དཔེ་བཟོད་(12)པས་བསྟན་པ་ལྟར་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་སྐུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་གནས་སྟངས་དང་པོ་ནི།
 སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་བྱ་ཚིག་ཕལ་བ་ « བཏང་བ་ » དེས་མཐུན་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། འོན་ཀྱང་ལྟ་རྟོག་གི་སྐུལ་འདེབས་མཚོན་པའི་གནས་སྟངས་གཉིས་པ་ནི།
 བྱ་ཚིག་ཕལ་བ་དེར་མི་མཐུན་པ་ཡོད་པ་མ་རེད།

ཡང་བྱིད་འབྲེལ་བྱ་ཚིག་གིས་གཙོ་བོ་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་སྐུལ་འདེབས་བཟོད་པས་མ་ཚད། ད་དུང་དཔེ་བཟོད་(14)པས་བསྟན་པ་ལྟར་མཉམ་
 འབྲེལ་གྱི་སྐུལ་འདེབས་མཚོན་པའི་གནས་སྟངས་དང་མི་མཐུན་པ་ཡོད་པ་མ་རེད།

(14) ཚོ་རིང་_གིས་ སུ་གུ་ འདི་ བསྐྱེད་པ་ཡིན།
 Tsering-ERG child DEM.ABS get.up.CAUS-PAST2
 ‘Tsering got the child up.’

Context : 5 ཚོ་རིང་ སུ་གུ་ མཉམ་དུ་ ལངས་པ་ཡིན།

གནས་སྟངས། Tsering.ABS child with get.up-PAST2
 ‘Tsering got up with the child.’

གོང་ལ་གསལ་ལོ་བཟོས་པ་བཞིན་སྐྱུལ་འདེབས་བཅུན་སྒྲུབ་པ་ « རོགས་+བྱས་པ » ཡིས་ཁོ་ན་ཐད་ཀར་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་མཚོན་ཐུབ་
 གྱི་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་བཅུན་རྗེས་མའི་ནང་དུ་སྐྱུལ་པའི་གངས་པ་བྱ་བ་སྐྱུལ་དུས་གནས་སྒྲུབ་ཀྱི་ཀྱིན་གྱིས་སྐྱུལ་པ་པོ་མཉམ་དུ་ཡོད་པ་གཏམ་འཁེལ་
 བ་མ་ཟད། དེ་དུང་སྐྱུལ་པ་པོས་བྱ་བ་དེར་དངོས་སུ་ཞུགས་པ་གསལ་ལོ་བཟོ་གི་ཡོད་པ་རེད།

(15) 0 ཚེ་རིང་_ལ་ ལས་ཀ་ བྱེད་_རོགས་ བྱས་_པ་ཡིན།
 Tsering-DAT work.ABS Vsup-CAUS LIGHTV-PAST1
Context : ཚེ་རིང་_གིས་ ལས་ཀ་ བྱེད་_དུས་ རེས་ མོ་རང་_ལ
གནས་སྒྲུབ། Tsering-ERG work.ABS VSUP-CONN 1SG-ERG 3SG-DAT
 བལྟས་_བྱས་ བསྐྱེད་_པ་ཡིན།
 look-CONN stay-PAST1

Intended : 'I made Tsering work. When Tsering was working, I stayed watching him.'

དཔེར་བཅུན་(15)ལ་བལྟས་ན། སྐྱུལ་འདེབས་བཅུན་སྒྲུབ་དེ་ལྟ་ཚོག་མཚོན་པའི་གནས་སྒྲུབ་ལ་མཐུན་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། དེར་བརྟེན་ནས་
 « རོགས་+བྱས་པ » ཡིས་ཐད་ཀར་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་སྐྱུལ་འདེབས་མ་གཏོགས་དོན་དག་གཞན་པ་བཅུན་ཐུབ་གྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།

3. མཚུག་བསྐྱེལ།

3.1. ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཀྱི་སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གིས་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་གི་མཚོན་རིམ་དེ་བྱེད་པ་འབྲེལ།

གོང་གི་དཔེར་བཅུན་གྱིས་སྟོན་ལྟར། Shibatani དང་Pardeshi གི་སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་དོན་དག་གི་མཚོན་རིམ་དེ། ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཀྱི་
 སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་ཚོག་གིས་འདི་ལྟར་དེ་བྱེད་པ་འབྲེལ་གྱི་ཡོད་རེད།

- བྱ་ཚོག་པལ་བ་ « བཏང་བ » ཡིས་ལྷ་ཚོག་ནས་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་བར་གྱི་སྐྱུལ་འདེབས་བཅུན་གྱི་ཡོད་རེད།
- བཅུན་སྒྲུབ་ « རོགས་+བྱེད་པ » དང་བྱེད་འབྲེལ་བྱ་ཚོག་ནི་ཐད་ཀར་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས་བཅུན་པའི་ཚེད་དུ་བཅུན་སྐྱོད་བྱེད་གྱི་
 ཡོད་རེད།
- བྱ་ཚོག་པལ་བ་ « བཏུག་པ » དང་ « བཟོ་བ » ཡིས་མཚོན་རིམ་ཆ་ཚང་སྟེ་སྐྱུལ་འདེབས་ཐད་ཀར་ནས་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པ་བར་
 དུ་མཐོན་ཐུབ་གྱི་ཡོད་རེད།

ཐད་ཀར་ direct	མཉམ་འབྲེལ། joint action	རོགས་པ། assistance	ལྷ་ཚོག་ supervision	ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པ། indirect
	[བྱ་ཚོག་གཙོ་བོ]- (ཅེ)+བཏུག།			
	[བྱ་ཚོག་གཙོ་བོ]- ཡག་+བཟོ།			
	བྱེད་འབྲེལ་ཡོད་པའི་བྱ་ཚོག།			
	[བྱ་ཚོག་གཙོ་བོ]- རོགས་+བྱས།			
			[བྱ་ཚོག་གཙོ་བོ]-གར་+བཏང།	

དེས་ན་དོན་དག་གི་ཐོག་ནས་བྱ་ཚིག་པལ་བ་ « བཅུག་པ་ » དང་ « བཟོ་བ་ » བར་དུ་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་མ་རེད། འོན་ཀྱང་བྱ་ཚིག་པལ་བ་དེ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་བརྗོད་ཅན་དུ་འགྱུར་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་དེ། « བཟོ་བ་ » ཚུད་པའི་སྐུལ་འདེབས་བཅོམ་སྤངས་ནི་ཚིག་གྲུབ་སྐྱེར་ཚུལ་གྱི་ཚོད་ལྷན་སྐྱོད་ཚིག་གསུམ་ཚོད་ལྷན་འགའ་ཤས་ལ་བལྟས་ན་བྱ་ཚིག་པལ་བ་རྩིས་ན་ཚིག་གཞུང་ལ་བརྟེན་ན་ཚིག་གྲུབ་ལག་ལག་གཉིས་ཡོད་པ་རེད། ད་དུང་ལྷན་སའི་ལ་སྐྱད་པ་སྐྱད་པའི་ལ་བཤས་མཁའ་གྱི་མི་འདྲ་མི་འདྲ་ལ་དྲིས་ན་ཚོད་ལྷན་དེ་ཚོར་ལན་མི་འདྲ་བ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་བས་ « བཟོ་བ་ » ནི་ « བཅུག་པ་ » དང་བསྐྱེད་ན་བརྗོད་ཅན་དུ་འགྱུར་ཚད་པལ་འདྲ།

ད་དུང་སྐུལ་འདེབས་བཅོམ་སྤངས་འདི་གཉིས་བྱ་ཚིག་གི་རིགས་མི་འདྲ་བར་བཅད་སྐྱོད་བྱེད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའོ། དེ་ཡང་གཞུགས་པོ་འམ་སེམས་ཀྱི་གནས་སྤངས་བཅོམ་པ་ཉེ། སྐུལ་འདེབས་མི་ལྡན་པའི་བྱ་བ་ཡིན་ན། བྱ་ཚིག་པལ་བ་ « བཟོ་བ་ » ནི་མང་བ་མཐོན་སྲིད་ཀྱི་རེད། དེ་ལྟར་སྐུལ་འདེབས་ཀྱི་སྐོར་ལ་ཞིབ་དཔྱད་བྱེད་སྐབས། དང་པོ་བཅོམ་པ་ལྟ་བུ་གྲུབ་ཚུལ་ལྟོགས་བསྐྱེད་པའི་ལ་བཤས་ལ་སྐྱད་པ་དེ་ཚོའི་རྒྱ་ཚིག་གྲུབ་པ་ « བཟོ་བ་ » ལས་གྲུབ་པའི་བཅོམ་པ་བཅུ་གསུམ་ལས་མི་འདུག འོན་ཀྱང་དེ་ཚོའི་རྒྱ་ཚིག་བརྒྱུ་ཚུལ་ལྟོགས་ཀྱིས། བྱ་ཚིག་གཙོ་བོ་སྐུལ་འདེབས་མི་ལྡན་པའི་བྱ་བ་བཅོམ་ཀྱི་འདུག

3.2. « [བྱ་ཚིག་གཙོ་བོ]-རྩིས་པ་+བྱེད། » : སྐུལ་འདེབས་སམ་བྱ་བའི་ཡུལ་གྱི་རག

གོང་དུ་བྲིས་ལྟར་སྐུལ་འདེབས་བཅོམ་སྤངས་ནང་ནས་ « རྩིས་པ་+བྱེད་པ་ » ཡི་དོན་དག་ནི་དམིགས་བསལ་ཡིན་པ་དང་། དཔེར་བཅོམ་གཞན་གྱིས་ད་དུང་འབྲེལ་བཤད་ཞིབ་ཚུལ་ལྟར། དཔེར་བཅོམ་(16)དེ་སྤྱིར་བཏང་འཚམས་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། འོན་ཀྱང་ « ང་ » ཟེར་བའདི་གདོན་འདྲེ་ཡིན་པ་དང་མོ་མོ་ལགས་ཀྱི་སྐྱ་གཞུགས་ལ་ཞུགས་ནས་གདོན་འདྲེ་རང་གི་འདུགས་ཀྱིས་ཡར་ལངས་དུ་བཅུག་ན་ཉག་ཉག་འགྲིག་པ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

ད་དུང་དཔེ་བཅོམ་(17)ནི་སློབ་པ་བཞེད་ཞིག་གི་སྐོར་གྱི་གསལ་བཤད་ཞིག་ཡིན་ཏེ། སློབ་པ་བཞེད་དེའི་ནང་དུ་རྒྱ་ལགས་ཅིག་གིས་སློབ་པ་སྐྱེད་ཞིག་ལ་ཡི་གེ་བཤད་ཀྱི་ཉེས་ཆད་བཏང་ན་འདྲོ་བ་སྐྱེད་ཞིག་ལ་ཡི་གེ་དེ་ལྟར་དཔེ་བཅོམ་ཚང་གཞི་ནས་རྒྱ་ལགས་ཀྱིས་ཉེས་ཆད་སྐྱེད་ཀྱི་ཚབ་ལ་འབྲི་གི་འདུག

(16)	? ང་ས་	མོ་མོ་_ལགས་	ཡ_ར་	ལངས་_རྩིས་པ་	བྱས་_པ་ཡིན།
	1SG-ERG	Grand.mother-H.ABS	up-DAT	get.up-APPL	LIGHTV-PAST1
	? 'I made Grandmother get up.' / 'I got up for Grandmother'				
(17)	ཁོང་གིས་	[སྐྱ་གུ_ལ་]	བྲིས་_རྩིས་པ་	བྱས་_སོང་_དུ།	
	3SG-ERG	child-dat	write-APPL	LIGHTV-PASS3-PHAT	
	'He wrote it for [the child] isn't it?'				

དེ་བས་བཅོམ་སྤངས་འདི་ བྱ་ཚིག་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་མང་རུ་གཏོང་བྱེད་ཐབས་ཤེས་ཡིན་པ་གསལ་བོ་ཡིན་ནའང་དོན་དག་གི་ཕྱོགས་ནས་གཙོ་བོ་སྐུལ་འདེབས་མཚོན་པ་གཏན་འཁེལ་མེད་དེ། བཅོམ་སྤངས་དེས་ཚིག་གྲུབ་ནང་ལ་སྐུལ་པ་པོ་སྐྱོན་སྤེལ་བརྒྱབ་པ་ལས་པན་ཐོག་གསུམ་གཞོན་བྱེད་པའི་གང་ཟག་སྐྱོན་སྤེལ་བྱས་ཀྱི་ཐབས་ཤེས་སུ་བརྟེན་ན་འདྲེ་ཚོགས་སྐྱོན་སྤེལ་བརྒྱབ་པའི་གང་ཟག་དེ་མང་ཆེར་དཔེ་བཅོམ་(17)པའི་ནང་ལྟར་རྒྱ་ལ་དབྱེ་ལ་དོན་སྐྱེར་ནས་བྱ་བའི་ཡུལ་ལ་བཅོམ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་དཔེ་བཅོམ་(16)པ་ལྟར་བྱ་ཚིག་གཙོ་བོ་བཅོམ་པའི་མིང་ཚིག་གཉིས་ལས་མེད་ན་རྣམ་དབྱེ་བོ་ཚམ་སྐྱེར་ནས་བྱ་བའི་ལས་སུ་འདྲེ་མཚོན་སྤྲིད། དེ་བས་རྣམ་དབྱེ་སྐྱེར་ཚུལ་དང་དོན་དག་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་བཅོམ་སྤངས་དེ་བྱ་ཡུལ་གྱི་རག་ལ་བརྟེན་ན་འགྲིག་པའོ།

⁵ XXXX détails, renvoyer au mémoire
⁶ Creissels (2006: 74-75) གིས་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་ལྡོག་སྐད་ལྟར་བྱ་ཡུལ་གྱི་རག་གི་མཚན་ཉིད་ཞིབ་པས་གསལ་བཤད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། གཞན་ཡང་འཛམ་གླིང་གི་སྐད་རིགས་ནང་སྐུལ་འདེབས་དང་བྱ་ཡུལ་གྱི་རག་བར་གྱི་དོན་དག་དང་ལུས་པའི་འདྲེ་མཚོན་པ་Palmer (1994:234)དང་Dixon (2000: 31-32) རིགས་ཀྱིས་དོ་སྐྱོང་འདྲིན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

ལ་སྐོར། - Appendix

གསར་གཏོད་བྱས་པའམ་ཡོངས་ཁྱབ་མིན་པའི་ཆེད་མིང་གི་ཐོ་གཞུང།

List of non-standard and newly proposed technical terms in Tibetan

- Applicative voice: བྱ་ཡུལ་གྱི་ངག།
- Assistance (subtype of causative event): རོགས་པ། (སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་བྱ་བའི་ནང་གསལ་ཤིག།)
- Auxiliary verb: བྱ་ཚིག་པལ་པ།
- Auxiliation: བྱ་ཚིག་ཉིས་འབྲེལ།
- Causative: སྐྱུལ་འདེབས།
- Causative and resultative verbs: སྐྱ་དོན་ཉེ་བའི་བྱེད་འབྲེལ་བྱེད་མེད་ཀྱི་བྱ་ཚིག།
- Causative expression; causative form: སྐྱུལ་འདེབས་སྟོན་པའི་བཟོད་སྟངས།
- Causative voice: སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་ངག།
- Causee (semantic role of): སྐྱུལ་སའི་གང་ཟག།
- Causer (semantic role of): སྐྱུལ་པ་པོ། ལས་ཀྱི་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁུན།
- Degree of grammaticalisation: བདེ་སྤོད་ཅན་དུ་འགྱུར་ཚད།
- Direct causation: ཐད་ཀར་ཡིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས།
- Dynamic event: སྐྱུལ་ཤུགས་ལྡན་པའི་བྱ་བ།
- Indirect causation: ཐད་ཀར་མིན་པའི་སྐྱུལ་འདེབས།
- Indirect speech: བརྒྱུད་པའི་བཟོད་པ།
- Joint action (subtype of causative event): མཉམ་འབྲེལ། (སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་བྱ་བའི་ནང་གསལ་ཤིག།)
- Semantic continuum: ནང་དོན་གྱི་མཚོན་རིམ།
- Semantic: བརྟན་དོན།
- Stative event: སྐྱུལ་ཤུགས་མི་ལྡན་པའི་བྱ་བ།
- Supervision (subtype of causative event): ལྟ་རྟོག། (སྐྱུལ་འདེབས་ཀྱི་བྱ་བའི་ནང་གསལ་ཤིག།)
- Syntactic argument; actant: བྱ་ཚིག་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག།
- Syntax: ཚིག་གྲུབ་སྦྱར་སྟངས།
- Valency increasing process: བྱ་ཚིག་ལ་བརྟེན་པའི་མིང་ཚིག་མང་ཅུ་གཏང་རྒྱུ་འབྲས་ཤིག།

Abbreviations :

1: first person གང་ཟག་དང་པོ།; 2: second person གང་ཟག་གཉིས་པ།; 3: third person གང་ཟག་གསུམ་པ།; ABL: ablative འབྲུང་ཁུངས།; ABS: absolutive རོ་བོ་ཅོམ།; APPL: applicative བྱ་ཡུལ་གྱི་ངག།; CAUS: causative སྐྱུལ་འདེབས། ; CONN: connective particle ཚིག་འགྲུབ་གཉིས་བར་གྱི་ཚིག་འཕྲད།; DAT: dative ལ་སྐྱུ།; DEM: demonstrative; DEST: destinative ཁྱེད་སྐྱུ།; ERG: ergative བྱེད་སྐྱུ།; GEN: genitive འབྲེལ་སྐྱུ།; H: honorific form ཞེས།; LIGHTV: light verb XXX; NLZ: nominalizer མིང་མཐའ་; PAST: intentional, egophoric past XXX; PAST2 : assertive past XXX; PAST3 : testimonial past XXX; PERF : perfective XXX; PHAT: phatic; PL: plural མང་ཚིག།; PRES2: testimonial present XXX; SG : singular ཉུང་ཚིག།; V: verb བྱ་ཚིག།

Bibliography:

- Comrie, Bernard
1981 Causative constructions. In Comrie, Bernard, *Language universals and linguistic typology*. Oxford : Basil Blackwell: 158–177
- Creissels, Denis.
2006 *Syntaxe générale, une introduction typologique 2 : La Phrase*. Paris: Lavoisier.
- Dixon, Robert Malcolm Ward.
2000 A typology of causatives: form syntax and meaning. In R.M.W. Dixon, R.M.W. & Aikhenvald, Alexandra, eds. *Changing Valency, Case studies in transitivity*. Cambridge : Cambridge University Press: 30–83.
- Palmer, F.R.
1994 Causatives. In *Grammatical roles and relations*. Cambridge : Cambridge University Press. 214–240
- Shibatani, Masayoshi
1976 The grammar of causative constructions: a conspectus. In Shibatani, Masayoshi, ed. *The grammar of causative constructions*. Syntax and semantics vol. 6. New-York/San Fransisco/ Londres: Academic Press: 1–40.
- Shibatani, Masayoshi
2001 Introduction : Some basic issues in the grammar of causation. In Shibatani, Masayoshi, ed. *The grammar of causation and interpersonal manipulation*. Amsterdam/Philadelphie: John Benjamins Publishing Company: 1–22.
- Shibatani, Masayoshi & Pardeshi, Prashant
2001 The causative continuum. In Sibatani, Mayasoshi, ed. *The grammar of causation and interpersonal manipulation*. Amsterdam/Philadelphie: John Benjamins Publishing Company: 85–126
- Tournadre, Nicolas
2010 The Classical Tibetan cases and their transcategoriality, From sacred grammar to modern linguistics. *Himalayan Linguistics*, 9(2)/2010: 87–125